Болҕойон аах.

Иннокентий Михайлович Сосин-поэт, прозаик.

1928с. Алаас-Моорук нэһилиэгэр, Мэҥэ –Хаҥалас улууһугар төрөөбүтэ.

Колхуоска бостууктаабыта, ааҕыы балаҕанын үлэтин салайбыта, оскуолаҕа саха тылын учууталынан үлэлээбитэ, хаһыаттарга редактордаабыта. 2013 с. өлбүтэ.

Тоноҕосчуттар үөрдээн көтөллөр.

-Доҕоор , тоноҕостор хайдах күн-дьыл буолуохтааҕын билэллэрин туһунан истибитиҥ дуо?-Фёдор Семёнович ойо5оспутунан сырылаан ааспыт тоно5осчуту батыһа көрө-көрө ыйытта.

-Суох.Урут кимтэн да истэ иликпин.Бэйэм даҕаны түбэһэн көрбөтөҕүм,-диэн мин кырдьыкпын этэбин.

-Тоноҕосчут күнү-дьылы хайдах билэрий?

-Тоноҕосчут үчүгэй, ыраас күҥҥэ үксүгэр соҕотоҕун, ардыгар пааралаһан көтөр.Ити кэмҥэ кини туохха да ыксаабакка , бэрт наҕыллык, мастан маска түһэн, хонууну үрдүнэн көтөн тэлээрэ сылдьааччы.Оттон ардах кэлээри гыннаҕына, кини майгына уларыйар.Туохтан эрэ аймаммыт, долгуйбут көрүҥнэнэр, көтөрө түргэтиир, алларанан сылдьар. Ону ааһан, ардах кэлээри гыннаҕына үөрдүүр.

-Чахчы оннук буолуон сөп.Салгын баттааһына намтаатаҕына булда аллара түһэр буоллаҕа дии.

-Оннук да буолуо.Ардах буолаары гыннаҕына, тоноҕосчуттар хайдах буолалларын сирийэн көрөөр эрэ.Бэйэлэрэ даҕаны интэриэһинэй олохтоох харамайдар,-Фёдор Семёнович, олоҕуттан туран, көһүйбүт атахтарын хамсаппахтаата.

Онтон ыла мин тоноҕосчуттары кэтээн көрөөччүбүн.Онуоха көрдөххө -киһиэхэ туһалара улахан эбит. Хаһан даҕаны сынньамматтар. Күннэрин үтүөтүн салгыҥҥа көтө сылдьан атаараллар. Кинилэр көтөн иһэн кумаардары, оҥоойулары, сахсырҕалары, бэл күүгэстэри тутан ылаллар. Бытархай бултарын көтөн иһэн, обургу бултарын, холобур күлүмэни, маска олоро түһэн сииллэр.

Күн аллара түһүүтэ тоноҕосчуттар, күнүскү «үлэлэриттэн» сылайан, сынньана түһэргэ наадыйаллар. Оччоҕо бүтэй үрдүгэр көхсүлэринэн күҥҥэ сыламныыллар.Күн тыган турар кэмигэр күлүккэ олорботтор. Быһыыта сылааларын таһааран, эттэрин-хааннарын угуттууллар.

LIVEWORKSHEETS

Биирдэ, күһүөрү сайын, от охсо сырыттахпына, уолбаҕа тоноҕосчуттар хойдубуттара, үөрдээбиттэрэ.Киһи сотору ардах кэлиэ диэбэт күнэ-дьыла этэ. Олус ыраас, чэмэлгэн күн тыгара. Күн уота соччо ыкпат этэ. Ол эрээри, киэһэнэн ардах чугаһаабыт сибикитэ биллибитэ.Хадьымал уутуйбута, баҕалар хонууга элбээбиттэрэ.

Сарсыныгар ардах күнү быһа түспүтэ.

Аккын, араспаанньаҕын суруй.

1.Тиэкис тиибин быһаар.

2 Тиэкис сүрүн санаатын суруй.

3.Тылы сөптөөх ойууну кытта пааралаа

тоноҕосчут **хадьымал** **бүтэй** **күүгэс**

4.Тоноҕосчут туох туһалааҕый?

5. Үчүгэй, ыраас күнгэ тоноҕосчут хайдах буоларый?

6.Ардах түһээри гыннаҕына хайдах көтөрүй?

7. Тыллар быһаарыыларын бул.

угуттуур **ханыытын булар**

үөрдүүр **уу элбээһинэ, тугунан эмэ сылытыы.**

LIVEWORKSHEETS